

ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΕΛΕΜΗ:
ΦΥΣΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

ΑΛΜΥΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ: Η ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΔΑΠΑΝΗ ΛΥΣΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΕΩΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ, ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ, ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙ ΤΩΝ 220 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ ΕΥΡΩ
ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΔΙΑΤΕΘΕΙ ΑΣΚΟΠΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΠΙΖΗΜΙΑ

Όλη η Κρήτη θα μπορούσε να υδρευθεί με νερό από το μάτι του Αλμυρού. Πρόκειται για ποταμό υπόγειο, του οποίου ορατές είναι μόνον οι πηγές από όπου αναβλύζει. Οι πηγές αυτές αυτού του ποταμού αναβλύζουν καθαρό νερό. Είναι απορίας άξιο γιατί δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής μία ολοκληρωμένη μελέτη που να εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει η συλλογή γλυκού πόσιμου νερού, το οποίο είναι νερό εξαιρετικής ποιότητας και διηθείται από τον ουρανό όγκο του Ψηλορείτη. Είναι νερό πεντακάθαρο προερχόμενο από τα απάτητα νερά του Ψηλορείτη. Τα ύδατα του ορεινού όγκου του Ψηλορείτη εκβάλλουν στον Ζαρό, στον Αλμυρό και στο Σπήλι. Από το ίδιο νερό που εκβάλλει στον Αλμυρό, υδρεύεται και η σημερινή κοινότητα του Αγίου Μύρωνος και εν μέρει η πόλη του Ηρακλείου. Ένα ελάχιστο μέρος των χρημάτων που έχουν διατεθεί για το φράγμα του Αποσελέμη να διεισθάνεται για την αξιοποίηση του Αλμυρού ποταμού, θα επαρκούσε για την υδροδότηση με υγιές και εξαιρετικό νερό όλης της Κρήτης. Αντί αυτής της λύσεως, μία χρόνια ταλαιπωρία τεράστιων ασκόπων δαπανών και εξαιρετικά καταστροφικών έργων έχει οδηγήσει σε αδιέξοδο, δεδομένου ότι το φράγμα του Αποσελέμη θα εξακολουθεί να απαιτεί τεράστια έξοδα για να λειτουργήσει, ενώ δεν πρόκειται να οδηγήσει σε καμία λύση, αλλά μάλλον να δημιουργήσει τεράστια άλυτα προβλήματα.

Τό φράγμα του Αποσελέμη

Εισαγωγή

Ένα από τα έργα που δημιούργησαν την μεγάλη οικονομική αιμορραγία που προκάλεσε την παρούσα οικονομική κρίση, είναι και το λεγόμενο φράγμα του Αποσελέμη. Η Ενωμένη Ευρώπη πρίνακόμη θέσει τήν Ελλάδα διά μέσου των Μνημονίων κάτω από τό παρόν ιδιότυπο καθεστώς κατοχής, προωθούσε έργα, όπως αυτό του φράγματος του Αποσελέμη, συγχρηματοδοτώντας τα, με τρόπο που ο ελληνικός λαός ήταν υποχρεωμένος να τα δεχθεί, έστω και αν η εκβασή τους αποδεικνυόταν μή παραγωγική ή και καταστροφική.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις, αυτό το έργο προχώρησε, ενώ θα μπορούσε να είχε από καιρό σταματήσει, όταν π.χ. ανακαλύφθηκαν στον χώρο όπου προβλεπόταν να γίνει το φράγμα, οκτώ αρχαίοι μινωικοί οικισμοί, πρωτομινωικοί, και υστερομινωικοί.

Το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται βεβαρημένη με ένα επαχθές χρέος, υποδεικνύει ότι περαιτέρω άσκοπες ή και επιζήμιες διαχειρίσεις του δημοσίου χρήματος, πρέπει οπωσδήποτε να αποφεύγονται. Δεν υπάρχει η πολυτέλεια ούτε το ελάχιστο περιθώριο να συνεχίζεται η τακτική του παρελθόντος, που προκάλεσε τα απρόσμενα για τους Έλληνες, αναμενόμενα όμως γι' αυτούς που τα σχεδίασαν και τα προκάλεσαν, οικονομικά προβλήματα. Γι' αυτόν τον λόγο θεωρούμε απαραίτητο να τεθούν και πάλι σε διερεύνηση τα δεδομένα του φράγματος του Αποσελέμη, για να μην προκαλέσει περαιτέρω ζημία στην υγεία, στην οικονομία και στη ζωή των ανθρώπων.

Το ερώτημα που τίθεται είναι, μήπως το φράγμα του Αποσελέμη αποτελεί ένα έργο αίτιο περαιτέρω ανυπολόγιστων ζημιών. Η νοοτροπία που επιβλήθηκε στον ελληνικό λαό ότι, για ό,τι αποφασίζοταν δεν ήταν δεκτή καμία αλλαγή, αποδείχθηκε πολλαπλώς καταστροφική. Δεν είναι λοιπόν λογικό να θεωρείται το φράγμα του Αποσελέμη ένα ταμπού, που δε επιτρέπεται κανείς να το θίξει, επειδή διατέθηκαν γι' αυτό μεγάλα ποσά χρημάτων. Ο στρατός δεν έχει μάθει μόνον να επιτίθεται, αλλά και να υποχωρεί, όταν η περαιτέρω επίθεση θα προκαλέσει τον όλεθρό του. Έτσι και το φράγμα του Αποσελέμη, έστω και αν διατέθηκαν γι' αυτό ιλιγγιώδη ποσά χρημάτων, πρέπει να ερευνηθεί, μήπως φέρει στο εξής, πέραν από το όποιο κακό ήδη έγινε, ακόμη μεγαλύτερο κακό.

Για να εξετάσουμε το θέμα της μελλοντικής διαχείρισης αυτού του έργου, πρέπει απαραίτητα να δούμε την ιστορική του εξέλιξη, για να σταθμίσουμε τα κριτήρια με βάση τα οποία επιλέχθηκε και την επιμονή στην εφαρμογή του, μια επιμονή που δημιουργεί πολλά ερωτηματικά, αφού είναι φανερό ότι ένας διαφορετικός χειρισμός του έργου, θα είχε προλάβει πολλά προβλήματα που δεν φαίνεται να έχουν λύση, αν δεν τολμήσει το κράτος να κάνει μια αναθεώρηση του έργου. Αυτή η αναθεώρηση άλλωστε επιβάλλεται και από τα ίδια τα πράγματα, αφού δεν υπάρχουν πιά χρήματα για να στηρίξουν αυτό το ιλιγγιώδες και κολοσιαίο έργο, το οποίο μέχρι τώρα αποδείχθηκε καταστροφικό για τη γεωργία και τον πολιτισμό, και το οποίο, όπως αποδεικνύεται, δεν θα μπορέσει να προσφέρει αυτά για τα οποία προγραμματίστηκε, παρά μόνον με κόστος στην υγεία και στη ζωή του ελληνικού λαού.

Οι άνθρωποι έχουν σήμερα προβλήματα οικονομικά που τους φέρνουν στο χείλος της καταστροφής. Με ποιά λοιπόν λογική θα ανοίξει μια ακόμη τρύπα απωλείας του δημοσίου χρήματος, (με την κατασκευή σήραγγας, δηλαδή μιας τρύπας πολλών χιλιομέτρων μέσα στο βουνό), αφού η διάθεση του δημοσίου χρήματος στο έργο αυτό, δεν θα αποφέρει κανένα όφελος οικονομικό για τα προσεχή έτη, ενώ θα απαιτεί υπέρογκα έξοδα και άγνωστη οικονομική επιπλέον επιβάρυνση, για τις λίαν πιθανές απρόβλεπτες δαπάνες;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΕΛΕΜΗ: ΕΝΑ ΕΡΓΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΟΠΟΙΟ, ΑΦΟΤΟΥ ΞΕΚΙΝΗΣΕ, ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΚΑΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η κοινή υπουργική απόφαση που αποφάσισε αυτό το έργο, ενώ έθετε ορισμένους όρους εφαρμογής του, ορισμένοι από τους οποίους δεν εφαρμόστηκαν, και παρά ταύτα το έργο προχώρησε, δεν προέβλεπε αναπροσαρμογή του έργου, αν ανασκάπτοντας την κοιλάδα του Αποσελέμη, ανακαλύπτονταν π.χ. μια νέα άγνωστη Κνωσός. Δυστυχώς δεν προβλέφθηκαν και πολλά άλλα, τα οποία θα ήταν παράλογο να μην τα διερευνήσουμε, και να μην τα αποτρέψουμε, διότι τότε είμαστε αναγκασμένοι να υποστούμε τις συνέπειές τους. Η πυρκαγιά σε εργοστάσιο της Αττικής, με αποτέλεσμα μεγάλη μόλυνση του περιβάλλοντος, που συνέβη πριν λίγους μήνες, μπορούσε να προληφθεί, αν υπήρχε κάποια μέριμνα προληπτική. Και εδώ, αν υπάρξει κάποια ευαισθητοποίηση του κράτους, πολλά μπορούν να αποτραπούν, όπως και πολλά μπορούσαν να είχαν προληφθεί ήδη, αν αυτή η ευαισθητοποίηση γινόταν ενωρίτερα.

Από τα ενδεχόμενα προβλήματα που θα προκύψουν, αν το φράγμα τεθεί σε λειτουργία έτσι ώστε να υδροδοτούνται με αυτό πόλεις της Ανατολικής Κρήτης, αφήνοντας τα άλλα, θα επικεντρωθούμε σε δύο μεγάλα και πολύ σοβαρά, τα οποία εγκυμονούν άμεσο και σοβαρότατο κίνδυνο για τη ζωή των ανθρώπων.

Είναι απορίας άξιον πώς από την αρχή της αποφάσεως δημιουργίας του φράγματος δεν ελήφθη υπόψη ότι το φράγμα αυτό δεν τροφοδοτείται με νερά από απάτητα όρη και βουνά, αλλά με νερά τα οποία ξεπλένουν ένα οροπέδιο το οποίο από πολλών δεκαετιών και μέχρι σήμερα συγκεντρώνει τά φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα τα οποία χρησιμοποιούνται για την καλλιέργεια των δένδρων και των κηπευτικών του οροπεδίου.

Όποιος, ενώ γνωρίζει την αλήθεια, την αποκρύπτει, είναι ένοχος, για όσα θα υποστούν οι συνάνθρωποί του, αν το κακό που θα υποστούν μπορούσε να αποτραπεί με την κατάλληλη ενημέρωσή τους.

Αν ο λαός των πόλεων του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου υδροδοτηθεί από το νερό του φράγματος του Αποσελέμη, πρέπει νά γνωρίζει τους κινδύνους που ενδεχομένως θα υπάρξουν για την υγεία του, αφού, επί του παρόντος, το φράγμα του Αποσελέμη αποστραγγίζει όλα τα φυτοφάρμακα και λιπάσματα που χρησιμοποιούνται για τις γεωργικές καλλιέργειες του Οροπεδίου Λασιθίου.

Τα φυτά που ραντίζονται, μετά από λίγο χρόνο μπορούν να διατεθούν στην αγορά. Τα φυτοφάρμακα όμως που χρησιμοποιήθηκαν, έχουν αποθεθεί στο υπέδαφος, το οποίο ξεπλένεται με τις βροχές. Μεταφερόμενα όμως μέσω του Αποσελέμη ποταμού, που ως γνωστόν συγκεντρώνει τα ύδατα του Οροπεδίου, στο φράγμα του Αποσελέμη, εμπλουτίζουν το περιεχόμενο του φράγματος με τις δραστικές ουσίες των λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, που είναι καρκινογόνες και αιτία πολλών άλλων διαταραχών. Διότι π.χ. τα λιπάσματα περιέχουν ουσίες οι οποίες και όταν ακόμη γίνεται μέτρια χρήση λιπασμάτων, οι ουσίες αυτές μπορούν να προκαλέσουν ορμονικές φυλετικές διαταραχές σε ανθρώπους και ζώα. Οπότε οι άνθρωποι, είτε άμεσα είτε έμμεσα, τρώγοντας ζώα που έχουν υποστεί ορμονική ανωμαλία (ομοφυλοφιλία), αναπτύσσουν την τάση να γίνουν και οι ίδιοι φορείς της ανωμαλίας αυτής.

Στα λιμνάζοντα ύδατα αναπτύσσονται ποικίλοι μολυσματικοί οργανισμοί. Για την αντιμετώπισή τους τα νερά χλωριώνονται. Τα συστήματα καθαρισμού ενός φράγματος, έστω και αν απομακρύνουν άλλες μολυσματικές αιτίες, δεν μπορούν όμως να απομακρύνουν τα καρκινογόνα στοιχεία των φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων τά οποία έχουν συγκεντρωθεί μέσα στο νερό του φράγματος.

Επομένως δεν δικαιολογείται και είναι απαράδεκτο, χωρίς τις απαιτούμενες ετοιμασίες, να χρησιμοποιηθεί το νερό του φράγματος για τον σκοπό που προβλέφθηκε, αφού εντός του φράγματος συγκεντρώνονται τα νερά του Οροπεδίου, αποστραγγίζοντας ένα χώρο ο οποίος για πάνω από είκοσι ή και τριάντα χρόνια έχει μαζέψει στο υπέδαφός του λιπάσματα και φυτοφάρμακα, τα οποία, αν λειτουργήσει το φράγμα, θα διοχετεύονται στην ύδρευση δύο μεγάλων Κρητικών πόλεων. Διότι ποιός μπορεί να αρνηθεί ότι οι ουσίες αυτές μπορούν να προκαλέσουν καρκίνο και ποιός μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο ότι η χρήση του νερού του φράγματος για ύδρευση, δεν θα προκαλέσει μια ασύλληπτη σε διαστάσεις επιδημία καρκίνου;

Φυτά και καρποί που έχουν δεχθεί λιπάσματα και φυτοφάρμακα, είναι μιά από τις αιτίες που ο καρκίνος έχει τόσο μεγάλη εξάπλωση στις ημέρες μας. Όταν λοιπόν εισέρχονται στον οργανισμό μας, όχι πιά τα φυτά που απλώς ραντίστηκαν ή καλλιεργήθηκαν με λιπάσματα, αλλά τα ίδια τα φυτοφάρμακα και λιπάσματα, που, μετά τη χρήση τους πάνω στα φυτά, συγκεντρώθηκαν μέσα στο χώμα, ποίων διαστάσεων επιδημία καρκίνου θα μπορούσε να προκληθεί στις πόλεις οι οποίες θα υδρεύονται από το φράγμα του Αποσελέμη, τα νερά του οποίου προέρχονται από το ξέπλυμα αυτού ακριβώς του μολυσμένου χώματος;

Είναι μάλιστα γνωστό ότι η χρήση των φυτοφαρμάκων τα τελευταία έτη όχι μόνον δεν έχει περιοριστεί, αλλά και αυξηθεί σχεδόν μέχρι τριπλασιασμού, επειδή οι αρρώστιες που προσβάλλουν τα καλλιεργούμενα φυτά, έχουν προσφάτως τεράστια αύξηση.

Επομένως, αν αρχίσει τώρα η υδροδότηση των πόλεων του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου με νερό από το φράγμα του Αποσελέμη, ποιός μπορεί να αποκλείσει την άμεση και γενικευμένη επιδημία καρκίνου και άλλων διαταραχών σε όλους εκείνους που θα υδροδοτηθούν από αυτό, είτε πίνοντας άμεσα είτε χρησιμοποιώντας το για παρασκευή φαγητού, είτε ακόμη χρησιμοποιώντας το για πότισμα φυτών και ζώων. Άλλωστε πόσοι είναι σέ θέση να χρησιμοποιούν αποκλειστικά και μόνον για όλες τις χρήσεις εμφιαλωμένα νερά;

Άρα χρειάζεται νά υπάρχει η βασική υδροδότηση μιάς πόλεως με νερό ακίνδυνο για την υγεία. Αν το νερό του φράγματος του Αποσελέμη δεν είναι χρήσιμο ούτε για πόση ούτε για παρασκευή φαγητού ούτε για πότισμα, τότε δεν θα ωφελήσει ούτε τον τουρισμό ούτε τους εντοπίους. Διότι ποιός τουρίστας θα διακινδυνεύει την επίσκεψή του στην Κρήτη, αν πιστοποιηθεί μεγάλη εξάπλωση του καρκίνου στις πόλεις του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου, συνδεδεμένη άμεσα με την υδροδότησή τους από το φράγμα του Αποσελέμη με νερό, για το οποίο, από τα αποτελέσματα θα αποδεικνύεται ότι περιέχει καρκινογόνες ουσίες;

Επομένως, το έργο του φράγματος του Αποσελέμη πρέπει άμεσα να επανεκτιμηθεί, όσο και αν έχει στοιχίσει, αν πρόκειται να καταστρέψει την γεωργία και τον τουρισμό του νησιού και συγχρόνως την υγεία και τη ζωή του πληθυσμού. Για τις διακοπές στην υδροδότηση την ευθύνη την έχουν αυτοί οι οποίοι απέρριψαν την ασφαλή λύση ως λύση του προβλήματος υδρεύσεως Ηρακλείου και Αγίου Νικολάου. Διότι με τα χρήματα που έχουν ως τώρα διατεθεί για το φράγμα του Αποσελέμη, θα είχε δρομολογηθεί και τελειώσει μια ασφαλής για την υγεία του πληθυσμού λύση του προβλήματος υδρεύσεως. Δεν θα είχαν μπει κάτω από το νερό οι αρχαίοι οικισμοί και οι ιεροί ναοί του Σφενδυλίου και θα είχε μείνει ζωντανή και παραγωγική η κοιλάδα του Αποσελέμη με τα ελαιόδενδρά της και τα οπωροφόρα δένδρα της.

Την ευθύνη για διλήμματα της μορφής λίγο νερό ή νερό καρκινογόνο, πρέπει να τα λύσουν αυτοί που τα δημιούργησαν και όχι αυτοί που παρουσιάζουν το υπάρχον πρόβλημα.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΙΤΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΕΛΕΜΗ ΠΡΕΠΕΙ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΣ ΝΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΘΕΙ.

Πέραν από τον κίνδυνο υγείας που δημιουργείται από την υδροδότηση Κρητικών πόλεων με το νερό του φράγματος του Αποσελέμη, το έργο πρέπει επειγόντως να αναθεωρηθεί, διότι η οικονομική αιμορραγία την οποία προκάλεσε δεν προβλέπεται να σταματήσει, επειδή είναι έτσι προγραμματισμένο που απαιτεί περαιτέρω μεγάλες δαπάνες και επιπλέον ασταμάτητα εμφανίζει προβλήματα που απαιτούν συνεχώς προστιθέμενα απρόβλεπτα έξοδα.

Υπάρχουν στη βόρεια Ελλάδα φράγματα τα οποία γίνονται στη διαδρομή υπαρχόντων τεράστιων ποταμών, που πορεύονται μέσα σε κατάφυτες εκτάσεις, και μεταφέρουν τεράστιες ποσότητες υδάτων που κατεβαίνουν από βουνά απάτητα και δημιουργούν ένα χρωματικό συνδυασμό υπέροχο. Αντίθετα, το φράγμα του Αποσελέμη, τις πιά πολλές φορές, έχει μια άσχημη απόχρωση, σαν στάμπα από λάδια αυτοκινήτου, ενώ το σχήμα του, καθώς προέρχεται από το υδάτινο γέμισμα ενός χώρου που δεν ταίριαζε να είναι λίμνη, είναι ακαλαίσθητο, μοιάζοντας με πετρελαιοκηλίδα που έχει απλωθεί πάνω στο έδαφος, χωρίς ομαλά και όμορφα όρια.

Επειδή το νερό που συγκεντρώνεται στο φράγμα του Αποσελέμη δεν θεωρείται επαρκές, ετοιμάζεται μία άλλη εξαιρετικά δαπανηρή κατασκευή, που όμως δεν έχει ακόμη ξεκινήσει, με τη δημιουργία σήραγγας, που θα διοχετεύει τα ύδατα του Οροπεδίου στον Αποσελέμη ποταμό. Η διοχέτευση των υδάτων αυτών στον Αποσελέμη ποταμό μέχρι τώρα γίνεται από την ίδια τη φυσική κατασκευή του οροπεδίου, επειδή στο Οροπέδιο υπάρχει χώνος που συλλέγει τα νερά και τα αποχετεύει στον Αποσελέμη ποταμό. Η σήραγγα έχει σκοπό να συγκεντρώνει από το οροπέδιο του Λασιθίου και τα επιπλέον ύδατα, όσα δηλαδή δεν απομακρύνει από το οροπέδιο ο χώνος. Αυτή όμως η ενέργεια ενδέχεται να ελαττώσει την επάρκεια νερού για τις καλλιέργειες του οροπεδίου.

Η κατασκευή της σήραγγας, καταρχήν απαιτεί επεμβάσεις στο χώρο του Οροπεδίου, που αλλοιώνουν τη φυσική του κάλλος. Διότι η σήραγγα εκτός από το υπόγειο μέρος της, απαιτεί και υπέργειο τμήμα το οποίο είναι δύσμορφο. Επέμβαση στο φυσικό κάλλος της κοιλάδας του Αποσελέμη ποταμού ήταν και το ίδιο το έργο του φράγματος, το οποίο με τις επικαλύψεις με τσιμέντο είχε προκαλέσει απαίσια δυσμορφία. Ως γνωστόν στο φράγμα του Αποσελέμη διαπιστώθηκε κακοτεχνία, που εξωτερικά εκδηλώθηκε με την κατάρρευση της τσιμέντινης επικάλυψης του φράγματος, ενώ συγχρόνως υποκρύπτει την εσωτερική παρουσία κενών, που καθιστούν τη σταθερότητα της κατασκευής επισφαλής.

Γεγονός πάντως είναι ότι η κακοτεχνία προκάλεσε και ένα καλό. Καθώς το τσιμέντο που επικάλυπτε το φράγμα σε μεγάλο βαθμό έπεσε, η δυσμορφία την οποία προκαλούσε η παρουσία του μειώθηκε. Τελικά δηλαδή το έργο είναι τόσο απαίσιο, ώστε πρέπει να χαλάει, για να επανέρχεται σε κάποιο βαθμό η αλλοίωση του φυσικού κάλλους την οποία προκαλεί.

Αντίστοιχα, το υπέργειο τμήμα της σήραγγας, θα προκαλέσει στο Οροπέδιο του Λασιθίου όχι μικρή δυσμορφία. Το υπόγειο τμήμα της σήραγγας, τροποποιώντας την υπόγεια κατανομή των υδάτων του

Οροπεδίου, δεν είναι γνωστόν αν επηρεάζει και τη σταθερότητα του μοναστηριακού συγκροτήματος που βρίσκεται πολύ κοντά στη θέση διανοίξεως της σήραγγας.

Επειδή όμως τα υπόγεια ύδατα λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία, πρέπει να θεωρείται βέβαιο ότι η κατασκευή της σήραγγας θα τροποποιήσει άμεσα και ουσιαστικά τον υδροφόρο ορίζοντα του Οροπεδίου του Λασιθίου, εφόσον η σήραγγα βρίσκεται σε βάθος μεγαλύτερο από τα πηγάδια του Οροπεδίου, των οποίων θα μπορούσε να προκαλέσει ενδεχομένως και την αποξήρανση. Αυτό σημαίνει ότι η κατασκευή της σήραγγας θα μπορούσε να στεγνώσει τα υπάρχοντα πηγάδια ή να περιορίσει την απόδοσή τους.

Η κατασκευή σήραγγας που προχωρεί τυφλά μέσα στη γή συνδέοντας το επίπεδο του Οροπεδίου που έχει υψόμετρο 810 μέτρων με το επίπεδο του φράγματος του Αποσελέμη, όπως καταλαβαίνει ο καθένας είναι έργο το οποίο απαιτεί υψηλό κόστος, η καταβολή του οποίου σε ημέρες οικονομικής κρίσεως θα μπορούσε να θεωρηθεί τρέλλα. Όταν δηλαδή οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβιώσεως, είναι τρέλλα να διατίθενται τρελλά ποσά χρημάτων, για να ανοίξει μιά τρύπα μέσα στο βουνό, και να αυξηθεί έτσι η ποσότητα του νερού του φράγματος του Αποσελέμη, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα επιδημία καρκίνου στην ανατολική Κρήτη.

Η αύξηση όμως του ύψους των υδάτων που αποταμιεύονται μέσα το φράγμα του Αποσελέμη, δηλαδή η υπέρμετρη αύξηση του υδάτινου φορτίου του, ανεξάρτητα από το υψηλότερο κόστος που θα απαιτήσει, επιπλέον όμως αποτελεί και άμεση απειλή για το χωριό Ποταμιές, όπως θα γίνει σαφές από τα στοιχεία που θα κατατεθούν κατωτέρω και τα οποία στηρίζονται σε πληροφορίες επώνυμων ιστοσελίδων που διερευνούν τα θέματα της Κρήτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΘΟΥΝ

Υπάρχει στο φράγμα ΤΟΥ ΑΠΟΣΕΛΕΜΗ κακοτεχνία που συνιστά άμεση απειλή για τη ζωή των κατοίκων το χωριού Ποταμιές; Θα μπορούσε το φράγμα του Αποσελέμη να επηρεάσει την οικονομία και τον τουρισμό της Κρήτης; Εφαρμόστηκαν οι όροι της δι-υπουργικής απόφασης για το φράγμα, που είχαν οριστεί ως απαραίτητη προϋπόθεση για να γεμίσει με νερό;

Καταρχήν πρέπει να γίνει γνωστό ότι το έργο του Αποσελέμη ξεκίνησε με τρόπο παραπλανητικό. Στην αρχή είπαν ότι το φράγμα δεν θα έπιανε το χωριό του Σφενδυλίου. Η αρχική μελέτη προέβλεπε την πιθανή εκκένωση του Σφενδυλίου από τους κατοίκους του, αν το νερό του φράγματος απειλούσε με τη διάβρωση τη σταθερότητα του χωριού. Αφού έγινε το πρώτο βήμα, και η πρόταση του φράγματος έγινε αποδεκτή, προτάθηκε δεύτερη μελέτη¹, που ανατρέποντας την πρώτη, αποφάσιζε την καταβύθιση μέσα στο φράγμα του ίδιου του χωριού του Σφενδυλίου, μέχρι την κορυφή της στέγης του ιερού ναού Αγίου Θεοδώρου.

---

¹ Δύο ημερολογίες είναι καθοριστικές για την πορεία του έργου αυτού. Η 28-8-96 και ο Δεκέμβριος του έτους 1998, κατά τον οποίο συντάσσεται η οριστική μελέτη σχετικά με το τι θα περιλαμβάνει η λεκάνη κατακλύσεως του φράγματος του Αποσελέμη. Στην κοινή υπουργική απόφαση ΚΥΑ82663/28-8 του έτους 1996 δεν είχε ακόμη οριστικοποιηθεί το αν ο οικισμός Σφενδυλίου θα μπει μέσα στα νερά γι' αυτό και η περίπτωση του Σφενδυλίου εξετάζεται σε σχέση με το ενδεχόμενο να αναγκασθούν ή όχι οι κάτοικοί του να το εγκαταλείψουν. Και αυτό πάλι όχι διότι προσδιορίζεται ότι υπάρχει το ενδεχόμενο να μπει μέσα στα νερά αλλά μόνο διότι εκτιμάται ότι τα νερά τα οποία θα βρίσκονται κάτω από το χωριό, δηλαδή θα πλησιάζουν τις υπώρειές του, θα μπορούν να επηρεάσουν κατά τέτοιο τρόπο την σταθερότητα του εδάφους του χωριού, μια και θα διαβρώνουν το υπέδαφός του ώστε να κριθεί αναγκαία η μεταφορά και αποζημίωση των κατοίκων του.

Αξίζει δηλαδή εδώ να επισημανθεί ότι άλλη ήταν η αρχική σχεδίαση του φράγματος, αφού δεν προέβλεπε την εξαρχής κατάκλυση του Σφενδυλίου από τα νερά του φράγματος και άλλη αποφασίστηκε αργότερα. (Αξίζει εδώ να πούμε για όσους δεν γνωρίζουν τοπογραφικά την θέση του οικισμού Σφενδύλι ότι

Ενώ λοιπόν το φράγμα ξεκίνησε με πρόβλεψη να είναι πολύ χαμηλότερο από το υπάρχον, στην πορεία του τροποποιήθηκε, ώστε να αποτελέσει χαίνουσα πληγή τεράστιας οικονομικής αιμορραγίας. Έτσι το έργο αυτό, όσο θά απαιτεί για την εκτέλεσή του περισσότερα χρήματα, τόσο ενδεχομένως θά γίνεται σε

βρίσκεται διαταγμένο κλιμακωτά πάνω σε λόφο με τα πρώτα σπίτια του στις υπώρειες του λόφου και διατασσόμενα έπειτα ανοδικά προς τα πάνω.) Θα μπορούσε δηλαδή ο σχεδιασμός του φράγματος να ακολουθήσει μια πιο ήπια τακτική ώστε ο οικισμός του Σφενδυλίου να διασωθεί από την καταβύθισή του μέσα στα ύδατα του φράγματος, έστω και αν κρινόταν αναγκαία η εκκένωσή του από τους κατοίκους του, μια και η συμπεριφορά του εδάφους του χωριού (διάβρωση, κατολισθήσεις, ερπυσμός του εδάφους) θα ανάγκαζε σε απομάκρυνση των κατοίκων του Σφενδυλίου από αυτό.

Όλα αυτά αναφέρθηκαν για να γίνει κατανοητή η διατύπωση του 32^{ου} όρου της κοινής υπουργικής απόφασης ΚΥΑ82663/28-8-96, που διαλαμβάνει (σχετικά με το Σφενδύλι) τα εξής: «Να ληφθούν μέτρα για την μεταφορά και αποζημίωση των κατοίκων του οικισμού Σφενδύλη στην περίπτωση που μετά από την συστηματική παρακολούθηση της συμπεριφοράς του εδάφους(διάβρωση, κατολισθήσεις, ερπυσμός εδάφους) κριθεί αυτό αναγκαίο.»

Στην οριστική, όπως αυτοπροσδιορίζεται, μελέτη του Δεκεμβρίου 1998, ορίζεται ότι «ο οικισμός Σφενδύλι βρίσκεται μέσα στα όρια της λεκάνης κατακλύσεως» του φράγματος υπο των υδάτων, γι' αυτό και ο συντάκτης της οριστικής πιά μελέτης, απερίφραστα αποφαινεται ότι «ο οικισμός Σφενδυλίου είναι αναγκαίο να μεταφερθεί». Δεν γίνεται λόγος μόνο για αποζημίωση αλλά και για μεταφορά.

Σχετικά με τη σημασία του 32^{ου} όρου της ΚΥΑ82663/28-8-96 έχει σημασία η αρχή της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης:

«Αποφασίζουμε την έγκριση των κάτωθι περ/ντικών όρων και περιορισμών η εφαρμογή των οποίων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση του έργου»

Η κοινή υπουργική απόφαση ΚΥΑ 82663 των υπουργείων ΥΠΕΧΩΔΕ και ΓΕΩΡΓΙΑΣ με ημερομηνία 28-8-1996 περιλαμβάνει και τα εξής: «Αποφασίζουμε την έγκριση των κάτωθι περ/ντικών όρων και περιορισμών η εφαρμογή των οποίων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση του έργου και βαρύνει τον φορέα εκτέλεσης και λειτουργίας του.»

Κρίνοντας τα πράγματα εκ των υστέρων, διαπιστώνει κανείς ότι οι όροι που απαραίτητα προβλέπονταν να εφαρμοσθούν, προκειμένου να υλοποιηθεί το έργο, δεν εφαρμόστηκαν. Και όμως η πλήρωση του ταμειυτήρα του φράγματος έγινε.

Όπως είναι φανερό ο συντάκτης των εγκριθέντων περιβαλλοντολογικών όρων δεν απαιτεί πρώτα την αποζημίωση και έπειτα την μεταφορά των κατοίκων αλλά πρώτα προϋποθέτει την μεταφορά των κατοίκων και έπειτα απαιτεί και την αποζημίωση των υποχρεωμένων σε αναγκαστική απομάκρυνση από τις πατρογονικές τους εστίες. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται από ένα άλλο έγγραφο το οποίο με ημερομηνία 5 Ιουλίου του 2005 εκδόθηκε στην Αθήνα από την ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ (Διεύθυνση Δ6, τμήμα Γ) του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο επικαλείται την προαναφερθείσα Απόφαση έγκρισης περιβαλλοντολογικών όρων για τα έργα του φράγματος Αποσελέμη (ΚΥΑ82663/28-8-96)

Το έγγραφο αυτό με τίτλο «Σε ότι αφορά στην κατάκλυση του οικισμού Σφενδυλίου» αναγνωρίζει και σαφώς ομολογεί ότι στην προαναφερθείσα απόφαση (ΚΥΑ82663/28-8-96 υπάρχει δεσμευτικός όρος για την μεταφορά και αποζημίωση των κατοίκων του οικισμού.

Άρα το ίδιο το κράτος ερμηνεύοντας τις δικές του αποφάσεις σαφώς ομολογεί το και άλλως ευνόητο και προφανές ότι σύμφωνα με την ΚΥΑ82663/28-8-96 κοινή υπουργική απόφαση των υπουργείων Χωροταξίας Περιβάλλοντος και Γεωργίας απαραίτητος όρος της εφαρμογής του έργου αυτού είναι και η μεταφορά των κατοίκων του οικισμού του Σφενδυλίου. Λέει λοιπόν η εν λόγω απόφαση στη σελίδα 7 και στον υπ αριθμόν 32 όρο της ότι αποτελεί οφειλή το «να ληφθούν μέτρα για την μεταφορά και αποζημίωση των κατοίκων του οικισμού Σφενδύλη». Δεν γίνεται λόγος μόνο για αποζημίωση αλλά και για μεταφορά.

ανυπολόγιστο βαθμό καταστροφικό όχι μόνον για την τουριστική οικονομία της Κρήτης και για την υγεία του λαού, αλλά και για την γεωργική οικονομία όλου του νησιού.

Διότι, αν θα μπορούσαν αυτοί που πίνουν νερό, να χρησιμοποιούν αποκλειστικά και μόνον το εμφιαλωμένο, απομένει το νερό του φράγματος του Αποσελέμη να χρησιμοποιείται για το πότισμα γεωργικών καλλιεργειών. Τα γεωργικά προϊόντα που θα παράγονται με το νερό αυτό, θα διατίθενται στις ίδιες αγορές στις οποίες διατίθενται και τα λοιπά γεωργικά προϊόντα, τα οποία προέρχονται από περιοχές υδροδοτούμενες με νερό αβλαβές και ακίνδυνο. Δεν φαίνεται να υπάρχει η δυνατότητα να ελέγξει κανείς την πηγή προελεύσεως των διατιθέμενων προϊόντων. Έτσι, αν ένα μέρος των γεωργικών προϊόντων που διατίθενται στις αγορές εσωτερικού και εξωτερικού είναι καρκινογόνο, αυτό το ελάχιστο έστω μέρος, είναι αρκετό για να καταστρέψει τη διάθεση των γεωργικών προϊόντων της Κρήτης στις εντόπιες και ξένες αγορές. Οπότε τα κρητικά γεωργικά προϊόντα δεν θα διατίθενται στην υπόλοιπη Ελλάδα ούτε στο εξωτερικό, ενώ οι κρητικές αγορές θα αναγκασθούν να εισάγουν τα γεωργικά προϊόντα που καταναλώνουν.

Αυτό σημαίνει ότι, ενδέχεται ο πληθυσμός της Κρήτης να αρχίσει να αποθνήσκει σε εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό από την χρήση του νερού του φράγματος του Οροπεδίου, και συγχρόνως να επέλθει καταστροφή της γεωργικής οικονομίας και της τουριστικής οικονομίας της Κρήτης, τουλάχιστον του ανατολικού της τμήματος. Είναι δυνατόν να υπάρχουν άνθρωποι που ηθελημένα σκέφτηκαν να μην προβλέπεται τροποποίηση του έργου αυτού, εν γνώσει τους ότι θα μπορούσε να έχει δυσμενέστερες συνέπειες; Θα μπορούσε ένας Έλληνας να μην σκεφθεί ότι πρέπει το έργο αυτό να τροποποιηθεί, αν με τις ανασκαφές για το φράγμα βρισκόταν μια άλλη άγνωστη Κνωσός;

Δεν θα ήταν λογικό να προβλέπεται αναπροσαρμογή του έργου του φράγματος και μείωση του μεγέθους του, αν διαπιστωνόταν ότι το έργο αυτό απαιτεί τεράστιο κόστος, και αδιάλειπτα προστιθέμενες δαπάνες; Αφού, όπως αποδεικνύεται από την εξέλιξη των πραγμάτων, αν το φράγμα τεθεί σε λειτουργία, θα απαιτήσει δαπάνες απρόβλεπτες και συνεχώς αυξανόμενες, πέραν από τη βλάβη που θα προκύψει για την υγεία του λαού, δεν πρέπει επιτέλους να επαναστατήσει ο λαός για να σταματήσει ένα έργο που προχωρεί σε βάρος του, και το εμφανίζουν ότι είναι προς όφελός του;

Ένα κρητικό κανάλι σε μια πρόσφατη εκπομπή του τον Απρίλιο του 2015², αναφέρθηκε στη μέθοδο που χρησιμοποιούσαν οι ευρωπαίοι, όταν ήθελαν να αναγκάσουν τους κατοίκους της χώρας που εκμεταλλεύονταν αποικιοκρατικά, να απομακρυνθούν από το σημείο που ήθελαν να το εκμεταλλευθούν οι ίδιοι. Αφού πρώτα κατασκεύαζαν ένα φράγμα, το χρησιμοποιούσαν για να απειλήσουν ή και να προκαλέσουν τον πνιγμό των κατοίκων των γειτονικών χωριών. Αναγκάζοντας τους ιθαγενείς να εγκαταλείψουν τα χωριά τους, μπορούσαν να αποκτήσουν για τους εαυτούς τους την έκταση που ήθελαν.

Το φράγμα του Αποσελέμη, ένα μη παραγωγικό έργο, που απερρόφησε για δύο δεκαετίες τεράστια χρηματικά ποσά, απαιτεί περαιτέρω τεράστια έξοδα, για να αποκατασταθούν τα συνεχώς προκύπτοντα προβλήματά του, όπως η ελαττωματική κατασκευή της νοτιοδυτικής πλευράς του χωμάτινου τείχους του, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι υπάρχει άμεσος κίνδυνος θραύσεως του φράγματος, κάτω από τις συνθήκες ενός σεισμού, τόσο μεγαλύτερος κίνδυνος όσο περισσότερο θα είναι το υδάτινο περιεχόμενο του φράγματος.

Παρά ταύτα, το έργο αυξήσεως του υδάτινου όγκου του φράγματος προχωρεί ακάθεκτο, χωρίς να υπολογίζεται ποιά μεγάλη καταστροφή μπορεί να προκύψει, όταν το ελαττωματικό χωμάτινο τείχος, βρεθεί κάτω από την πίεση του υπέρμετρου όγκου νερού, που αναμένεται να συγκεντρωθεί, όταν ολοκληρωθούν τα προβλεπόμενα έργα, η διάνοιξη της σήραγγας και, όπως ελέγχθη, αν δεν επαρκεί το νερό που θα συλλέγει η σήραγγα, παροχέτευση των υδάτων του ποταμού Αλμυρού, αφού προηγουμένως αφαλατωθούν, στο φράγμα του Αποσελέμη.

Ο καθένας καταλαβαίνει ότι όλα αυτά σημαίνουν υπέρογκα έξοδα και ακόμη χειρότερα το να μεταβληθεί το νερό ενός καθαρού ποταμού, με την ανάμιξή του με τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα, σε νερό που κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει ότι θα είναι καρκινογόνο.

---

²Σάββατο, 18 Απριλίου, το κανάλι ΚΡΗΤΗ1.

Ποιός Έλληνας αναλαμβάνει την ευθύνη να ποτίσει τους συνανθρώπους του και τελικά και τον ίδιο τον εαυτό του με νερό του φράγματος του Αποσελέμη, αν αυτό το νερό θα προκαλέσει ανίατες ασθένειες; Αν ήθελαν την υδροδότηση του λαού των πόλεων του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου με νερό ασφαλές και ακίνδυνο, θα έπρεπε να επιδοτηθεί από εικοσαετίας στο Οροπέδιο του Λασιθίου η βιολογική καλλιέργεια, αφού πρώτα απομακρυνθεί σε βάθος ενός τουλάχιστον μέτρου από το Οροπέδιο το χώμα που έχει ήδη μολυνθεί. Αν όπως έχουν τα πράγματα, χωρίς δηλαδή καμία προετοιμασία, αρχίσει η λειτουργία του φράγματος, ποιές συνέπειες θα έχει αυτό για τις γεωργικές καλλιέργειες του Οροπεδίου;

Αν δηλαδή αρχίσουν και εμφανίζονται οι πρώτες ενδείξεις ότι το νερό του φράγματος περιέχει καρκινογόνες ουσίες, μάλλον είναι αναμενόμενο να προκληθεί σάλος εναντίον των γεωργών του Οροπεδίου και να απαιτηθεί η εφαρμογή της βιολογικής καλλιέργειας. Αυτή όμως απαιτεί έξοδα. Αν όμως το κράτος δεν είναι σε θέση να ενισχύσει τους γεωργούς του Οροπεδίου για να εφαρμόσουν την βιολογική καλλιέργεια, ποιό θα είναι το οικονομικό μέλλον των γεωργικών καλλιεργειών του οροπεδίου Λασιθίου; Αν το κράτος προτίθεται να τους βοηθήσει, γιατί δεν το έκανε τόσα χρόνια, τότε που υπήρχε και αφθονία χρημάτων;

Πώς το κράτος έχει χρήματα για να διανοίξει την σήραγγα και δεν έχει χρήματα για να ενισχύσει τους γεωργούς του Οροπεδίου να αναπτύξουν την βιολογική καλλιέργεια; Πώς το κράτος νοιάζεται να φτιάχνει λίμνες και φράγματα, που ενδέχεται να πνίξουν τους κατοίκους των Ποταμιών, και να προκαλέσουν επιδημία καρκίνου στην ανατολική Κρήτη, και δεν νοιάζεται να διαθέσει χρήματα για να δημιουργηθεί βιολογική καλλιέργεια στο Οροπέδιο και να αποφευχθεί έτσι η περαιτέρω μόλυνση των υδάτων του φράγματος του Αποσελέμη και το ενδεχόμενο αθρόων θανάτων από επιδημία καρκίνου στην ανατολική Κρήτη;

Επειδή ίσως δεν μπορεί κανείς να πιστεύσει ότι είναι αναγκαίο να επανεξεταστεί αυτό το έργο, θεωρώντας ότι πρέπει να αφεθεί να προχωρήσει όπως έχει προγραμματιστεί, ας δούμε τι έχει ήδη στοιχίσει, τι ζημιές έχει ήδη προκαλέσει, μήπως με αυτόν τον τρόπο γίνει ευαισθητοποίηση των υπευθύνων για να αποφασίσουν την αναθεώρησή του, καταρχήν διερωτώμενοι τι μπορεί άμεσα να συμβεί, ύστερα από μια σεισμική δόνηση στο υπέδαφος του φράγματος του Αποσελέμη -που είναι γνωστή σεισμογενής περιοχή- και τώρα όπως έχει πληρωθεί το φράγμα και ακόμη χειρότερα όταν αυξηθεί η ποσότητα του νερού που αποταμιεύεται μέσα σ' αυτό. Βασικός στόχος αυτής της ενστάσεως είναι, αφού έγινε ό,τι λάθος έγινε, τουλάχιστον να μην αυξηθεί ο κίνδυνος για προσεχείς μεγάλες ζημιές με τη διάνοιξη της σήραγγας. Αντίθετα να γίνει προσπάθεια εφαρμογής της αρχικής μελέτης, που προέβλεπε να μείνει το χωριό του Σφενδυλίου εκτός της λεκάνης κατακλύσεως, για να προληφθούν προσεχείς ανεπανόρθωτες ζημιές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΦΡΑΓΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΕΛΕΜΗ, ΟΙ ΖΗΜΙΕΣ ΠΟΥ ΗΔΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ

3.1 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

(70.000 αιωνοβίων ελαιόδένδρων και 80.000 οπωροφόρων δένδρων)

Ο χώρος που προβλεπόταν για την κατασκευή του φράγματος, εντός του οποίου θα συγκεντρώνονταν τα νερά του ποταμού Αποσελέμη, ήταν κατάφυτος από ελαιόδενδρα και οπωροφόρα δένδρα, καλλιεργούμενος και για σιτηρά. Ήταν μια σημαντική πηγή πρωτογενούς γεωργικής παραγωγής, η οποία για να δημιουργηθεί είχε απαιτήσει εκτός από τον κόπο πολλών ανθρώπων και πολλούς αιώνες πού χρειάζονται για να αναπτυχθεί μια ελιά και να γίνει παραγωγική στο βαθμό που ήταν παραγωγικές οι αιωνόβιες εληές της περιοχής του Σφενδυλίου. Η πρόφαση ότι το Ηράκλειο και ο Άγιος Νικόλαος θα μπορέσουν να υδροδοτηθούν από το φράγμα αυτό, παρουσιαζόταν τόσο ισχυρή, ώστε για χάρη της να αποφασιστεί με απόφαση της ελληνικής βουλής μια τεράστια οικολογική καταστροφή, 70.000 αιωνοβίων ελαιόδένδρων και 80.000 οπωροφόρων δένδρων.

Αυτή όμως η οικολογική καταστροφή δεν αφορούσε π.χ. ένα δάσος με δρύς που δεν παράγουν κάτι χρήσιμο στην ανθρώπινη διατροφή ούτε άμεσα αποδοτικό στην οικονομία. Αφορούσε ελαιόδενδρα και οπωροφόρα δένδρα, των οποίων η καλλιέργεια αποτελούσε ένα σημαντικό μέρος της πρωτογενούς κρητικής

και γενικότερα ελληνικής οικονομίας, τόσο ως προς την παραγωγή ελαιολάδου όσο και ως προς την παραγωγή κηπευτικών και φρούτων. Έτσι η Κρήτη αποστερήθηκε μια σοβαρή πηγή της οικονομίας της.

Τι και αν η μελέτη προέβλεπε την αποζημίωση των ιδιοκτητών αυτού του γεωργικού πλούτου; 80.000 οπωροφόρα δένδρα και 70.000 αιωνόβια ελαιόδενδρα αποκόπηκαν, και το κράτος ζημιώθηκε εκτός από την καταστροφή στην πρωτογενή οικονομία του και το τεράστιο χρηματικό ποσό που κατέβαλε στους ιδιοκτήτες της γής και των αποκοπέντων δένδρων. Ο λαός, αποτυφλωμένος από την λατρεία των πολιτικών κομμάτων που κυβερνούσαν, ανέχθηκε το ξερίζωμα του από τα πατρογονικά του χώματα και από ένα τρόπο ζωής που τον καθιστούσε αυτόνομο από τις οικονομικές κρίσεις, αφού του εξασφάλιζε τον επιούσιο με τον προσωπικό του κόπο και ιδρώτα, ανεξάρτητα από τα χρήματα της Ευρώπης. Για τον ίδιο λόγο αυτός ο λαός δεν αντιλήφθηκε ότι με την ανοχή του συνεργούσε σε μια τεράστια σε μέγεθος και πρωτοφανή για εποχή ειρήνης οικολογική καταστροφή³.

3.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Είναι απίστευτο πόσο μεγάλα ποσά ξόδευσε το κράτος για τις αποζημιώσεις των απαλλοτριωθέντων κτημάτων και κτισμάτων, όσο και για τα υπόλοιπα έργα που συνδέονται με τη διενέργεια του φράγματος. Εκείνο όμως που δεν έχει ίσως εκτιμηθεί είναι ότι αυτή η οικονομική αιμοραγία του κράτους έγινε σε πολλές περιπτώσεις με ελάχιστο ή και καθόλου ουσιαστικό όφελος για τους παραλήπτες των αποζημιώσεων. Διότι δεν επιτράπηκε στους αποζημιούμενους ιδιοκτήτες να πάρουν απευθείας την αξία των απαλλοτριωθέντων κτημάτων τους, αλλά αυτό έγινε μέσω δικηγόρων, οι οποίοι έπαιρναν τό 20% των αποζημιώσεων. Στη συνέχεια, οι αποζημιούμενοι ιδιοκτήτες έπρεπε να υποβληθούν σε τέτοια έξοδα, που καθιστούσαν την αποζημίωση ασύμφορη. Π.χ. ιδιοκτήτης οικίας εντός του φράγματος, για την οποία αποζημιώθηκε με 9.000 ευρώ, προκειμένου να κτίσει αποθήκη όπου ήταν απαραίτητο να βάλει τα πράγματα που έβγαλε από την απαλλοτριωθείσα οικία του, μόνο για την έκδοση της άδειας κατασκευής της αποθήκης πλήρωσε στην εφορία 5.000 ευρώ.

Το να ξεσπιτώνεται όμως ένας άνθρωπος από τις πατρογονικές του εστίες αποτελεί πράξη που δεν εκτιμάται με τα μέτρα μιας χρηματικής αποζημίωσης. Και η ζημία ήταν διπλή, τόσο αυτών που πέθαναν από τη λύπη τους καθώς άκουγαν τα μηχανήματα να ξεριζώνουν τους κόπους των χεριών τους και να ισοπεδώνουν τα κτίσματα της περιουσίας τους, όσο και αυτών οι οποίοι προσδοκώντας τον υπέρμετρο πλουτισμό συνεργάσθηκαν και εργάστηκαν για να υλοποιηθεί το έργο του φράγματος, παρά τις πολλές αντιρρήσεις που υπήρχαν και είχαν επίσημα εκφρασθεί. Διότι αυτοί οι δεύτεροι πουλήθηκαν οι ίδιοι δούλοι στον μαμωνά, και παρέδωσαν στην καταστροφή την οικονομία αλλά και τα ιερά και τα όσια του τόπου μέσα στον οποίο είδαν το φώς της ζωής.

3.3 ΚΑΤΑΒΥΘΙΣΗ ΤΟΥ ΖΩΝΤΑΝΟΥ ΥΠΕΡΧΙΛΙΕΤΟΥΣ ΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΦΕΝΔΥΛΙΟΥ. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΣΦΕΝΔΥΛΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΟΙΚΙΣΜΟ ΠΟΥ ΒΡΕΘΗΚΕ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ.

Το χωριό Σφενδύλι, μνημονεύεται σε καταλόγους της πρωίμου ενετοκρατίας, υπήρχε δηλαδή από την βυζαντινή εποχή, τον καιρό που η Κρήτη ήταν ελεύθερη, διότι στην φραγκοκρατία δεν δημιουργήθηκαν οικισμοί αλλά διατηρήθηκαν οι υπάρχοντες. Η μακραίωνος ύπαρξη του χωριού αυτού επιβεβαιώνεται και από τις αρχαιολογικές ανασκαφές του χώρου του φράγματος, που υπέδειξαν τους αρχαιότερους οικισμούς, οι οποίοι μετ-εξελίχθηκαν στο χωριό του Σφενδυλίου. Αυτήν την ιστορική πραγματικότητα απηχεί και η παράδοση ότι το αρχικό χωριό του Σφενδυλίου ήταν πλησιέστερα στον Αποσελέμη ποταμό, από όπου και

---

³Στη μάχη του Λασιθίου, οι Τούρκοι ηττήθηκαν μόνον, έκαψαν όμως τα χωριά του Οροπεδίου και έκοψαν 5.515 οπωροφόρα δένδρα. Τα 80.000 οπωροφόρα και τα 70.000 ελαιόδενδρα της περιοχής του Σφενδυλίου κόπηκαν με απόφαση της βουλής των Ελλήνων.

μετακινήθηκαν οι κάτοικοί του κτίζοντας τριακόσια μέτρα πιά ψηλά, πριν από χίλια και πλέον έτη, γύρω από την εκκλησία του Αγίου Θεοδώρου του Τήρωνος, το νέο τους χωριό.

Πράγματι σε μικρή απόσταση από το σημερινό χωριό του Σφενδυλίου ανακαλύφθηκε πρωτοχριστιανικός οικισμός, του οποίου οι οικίες διατηρούνταν και ο οποίος μας δίνει την αίσθηση της ιστορικής συνέχειας του μινωικού χωριού στο χωριό της πρωτοχριστιανικής εποχής και έπειτα στο χωριό της **σημερινής εποχής.**

Καταβυθίστηκε ένα χωριό, το Σφεντύλι, που, από τους βυζαντινούς χρόνους και μέχρι σήμερα που καταβυθίστηκε, κατοικούνταν συνεχώς και αδιάσπαστα. Μέσα σ' αυτό το χωριό υπάρχει σχολείο, το οποίο έχει την ιστορική ιδιομορφία ότι σε κάποια εποχή της τουρκοκρατίας ήταν το μοναδικό σχολείο που λειτουργούσε στην επαρχία Λαγκάδος. Το χωριό αυτό διαθέτει σπίτια υφιστάμενα απο πολλών αιώνων, με το ύψιστης αρχαιολογικής και ιστορικής αξίας χαρακτηριστικό να έχουν αρχιτεκτονική δομή όμοια με την μινωική. Τα σπίτια αυτά καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από την καταβύθιση τοῦ Σφενδυλίου μέσα στα νερά του φράγματος.

Αν οι κάτοικοι του Σφενδυλίου είχαν αντιληφθεί την σημασία αυτής της πραγματικότητας, και ζητούσαν για το χωριό του να χαρακτηριστεί ως ιστορικό, αναγκαστικά το φράγμα θα προβλεπόταν μικρότερο και δεν θα περιλαμβανόταν και το χωριό μέσα σ' αυτό. Έστω όμως και αν αυτό το στοιχείο δεν προβλήθηκε, όπως έπρεπε να προβληθεί, είναι μια πραγματικότητα. Ουσιαστικά επομένως, η απόφαση δημιουργίας του φράγματος με συμπερίληψη του Σφενδυλίου μέσα σ' αυτό, ενέχει ακυρότητα.

3.4 Η ΑΠΕΙΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΠΟΤΑΜΙΕΣ ΑΠΟ ΘΡΑΥΣΗ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ, ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΣΗΣ ΑΓΝΟΗΘΗΚΕ.

Η απόφαση δημιουργίας του φράγματος επίσης δεν θα ελαμβάνετο, αν είχε αξιολογηθεί η σε ελάχιστη απόσταση από το φράγμα και σε θέση υποκείμενη στη ροή των υδάτων του φράγματος, αν αυτό θραυσθεί, ύπαρξη ενός μεγάλου και σπουδαίου χωριού, που αποτελείται βέβαια από πολλές οικίες και κατοικείται από πολλούς ανθρώπους. Είναι το χωριό Ποταμιές, το οποίο βρίσκεται δυτικά του Σφενδυλίου σε ελάχιστη απόσταση από το φράγμα και σε θέση κατωφερή, δηλαδή υποκείμενη στη ροή του υδάτινου όγκου του φράγματος, αν αυτό θραυσθεί. Αυτό σημαίνει ότι, όσο πιά ψηλά ανεβεί η θέση του νερού στο φράγμα, τόσο αμεσότερη και φοβερότερη θα είναι η απειλή να ευρευθεί το χωριό Ποταμιές μέσα σε ελάχιστο χρόνο μέσα στα νερά του φράγματος.

Ως γνωστόν η περιοχή κάτω από την θέση του φράγματος είναι εξαιρετικά σεισμογενής, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι ανά πάσαν στιγμή μπορεί νά γίνει ένας σεισμός, που θα προκαλέσει την άμεση εκκένωση των υδάτων του φράγματος πάνω στο χωριό Ποταμιές μέσα σε λεπτά ή και δευτερόλεπτα. Τότε ποιός θά προλάβει να σωθεί; Δεν είναι δηλαδή μόνον η καταστροφή ενός ολοκλήρου χωριού το οποίο θα παρασυρθεί όχι από μια συνηθισμένη ποσότητα χειμάρου, αλλά από μια ανυπολόγιστη σε μέγεθος υδάτινη μάζα, που θα προχωρεί ακάθεκτη πάνω στο χωριό Ποταμιές, αλλά είναι κυρίως οι άνθρωποι που θα πνιγούν, αφού η δυνατότητά τους να προστατευθούν δεν θα υπάρχει και αν ακόμη τοποθετηθούν σειρήνες, αν, ύστερα από ένα δυνατό σεισμό, η διάρρηξη του φράγματος και η ορμητική έκχυση του νερού επέλθουν ακαριαία.

Έστω λοιπόν και αν η παρουσία του χωριού Ποταμιές αποκρύφτηκε, με αποτέλεσμα να δοθεί η έγκριση της μελέτης, ουσιαστικά όμως, εφόσον αν δεν αποκρύπτονταν, η μελέτη δεν θα εγκρίνονταν, αυτό αποτελεί δεύτερο λόγο ακυρότητας της μελέτης.

3.5 ΚΑΤΑΒΥΘΙΣΗ ΔΥΟ ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΟΚΤΩ ΑΡΧΑΙΩΝ- ΥΣΤΕΡΟΜΙΝΩΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΜΙΝΩΙΚΩΝ- ΟΙΚΙΣΜΩΝ, ΜΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΗΣ ΜΙΝΩΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Θεοδώρου του Τήρωνος, ο από αιώνων υφιστάμενος ως μοναδικός ναός του χωριού που ονομάζεται Σφενδύλι, δεν θα μπορούσε να είναι μεταγενέστερος του υπερχλιετούς χωριού το

οποίο έχει κτιστεί πέριξ αυτού. Ο ναός αυτός διαθέτει εξαιρετικής τέχνης τέμπλο χρυσοποίκιλτο και αρχαιότατες εικόνες. Τα μαρτυρούμενα πολλά θαύματα του Αγίου, αποδεικνύουν ότι ο ιερός αυτός ναός έχει μακράιωνα ιστορία. Δυστυχώς όμως για άλλη μια φορά έγινε εκμετάλλευση της ιστορικής άγνοιας, προκειμένου να εμφανισθεί ο ναός αυτός ότι τάχα είναι ναός των νεωτέρων χρόνων.

Η ανοικοδόμηση καμπαναριών ήταν απηγορευμένη από το τουρκικό κράτος, γι αυτό και έγινε σε αρκετά νεώτερους χρόνους. Κάποιοι λοιπόν επικαλέσθηκαν το αναγραφόμενο έτος ανοικοδομήσεως του καμπαναριού, για να υποστηρίξουν ότι ο ναός υπάρχει από το έτος που αναγράφεται ως έτος ανοικοδομήσεως του καμπαναριού, και άρα είναι νεώτερος. Γύρω όμως από τον ναό του Αγίου Θεοδώρου υπάρχουν τάφοι, οι οποίοι έπαψαν να χρησιμοποιούνται γύρω στο 1900, όταν αποφασίστηκε ο νεόδμητος τότε ιερός Ναός του Αγίου Μάμαντος να γίνει ο κοιμητηριακός ναός του Σφενδυλίου. Εκτός από πολλά ακόμη ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία με βάση τα οποία μπορεί να αποδειχθεί η μεγάλη αρχαιότητα του ναού του Αγίου Θεοδώρου, και μόνον το στοιχείο της υπάρξεως γύρω από αυτόν τάφων, που έπαυσαν να χρησιμοποιούνται πριν το 1900, αποδεικνύει ότι ο ισχυρισμός ότι ο ναός του Αγίου Θεοδώρου είναι ναός των νεωτέρων χρόνων, είναι ισχυρισμός ασύστατος.

Η αρχαιότητα του Ιερού Ναού, αποτελεί άλλο ένα στοιχείο, που αν ελαμβάνετο υπόψη, επίσης θα εμπόδιζε την συμπερίληψή του μέσα στα νερά του φράγματος. Διαπιστώνεται δηλαδή ότι το έργο του φράγματος είχε προγραμματισθεί να προχωρήσει ούτως ή άλλως, έστω και αν κάτω από τα ύδατα του φράγματος ανακαλύπτετο μία ακόμη Κνωσός. Διότι διαπιστώνεται επίμονη προσπάθεια αλλοιώσεως των ιστορικών στοιχείων, προκειμένου να μπει σε εφαρμογή το έργο του φράγματος του Αποσελέμη. Αυτή η εκτός πάσης ηθικής και λογικής επιμονή της κατασκευής αυτού του έργου δημιουργεί πολλά ερωτηματικά ή μάλλον αποδεικνύει ότι το capital control υφίσταται από πολλών ετών.

Εφόσον όλοι γνωρίζουν ότι ο Όμηρος λέγει για την Κρήτη ότι είχε σχεδόν εκατόν πόλεις, ήταν τόσο δύσκολο να υποθέσει κανείς ότι εκατέρωθεν του Αποσελέμη ποταμού ήταν πολύ φυσικό, αφού υπήρχε ποτάμι και άρα το νερό, το απαραίτητο για τη συγκρότηση ενός οικισμού, να δημιουργήσουν τους οικισμούς τους οι αρχαίοι μας πρόγονοι;

Άλλο ένα στοιχείο που υποδεικνύει ότι μπορούσαν όλοι να γνωρίζουν ότι στο χώρο του υπό διάνοιξη φράγματος θα συναντούσαν αρχαία μνημεία, είναι ότι ένα μέρος της τοποθεσίας του φράγματος φέρει την ονομασία «Λενικά», ονομασία που προέρχεται από τη λέξη «Ελληνικά» και εδίδετο από τις προηγούμενες γενεές σε τόπους όπου υπάρχουν αρχαία μνημεία.

Μέσα στο χώρο του φράγματος του Αποσελέμη, εκατέρωθεν του ποταμού Αποσελέμη, ανακαλύφθηκαν στην διάρκεια διανοίξεως του χώρου του φράγματος, οκτώ αρχαίοι οικισμοί, πρωτομινωικοί - χρονικά δηλαδή πριν την Κνωσό- και υστερομινωικοί, οι οποίοι τώρα έχουν καταβυθιστεί κάτω από τα νερά και οι οποίοι έχουν υποστεί καταστροφές κατά την διάνοιξη του φράγματος, και εξακολουθούν ενδεχομένως να καταστρέφονται, έστω και αν έχουν δεχθεί ειδική επικάλυψη, πριν τεθούν κάτω από τα ύδατα του φράγματος.

Μεταξύ των πρωτομινωικών οικισμών υπάρχει και αυτός στον οποίο βρέθηκε το αρχαιότερο κοιμητήριο του κόσμου, χρονολογούμενο στο 3.500 π.Χ., όπως προκύπτει από ανακοίνωση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας Ηρακλείου. Στους 8 μινωικούς οικισμούς αναφέρεται η Αρχαιολογική Υπηρεσία σε ανακοίνωσή της στο site Διαύγεια, στο λήμμα Αποσελέμη. Δυστυχώς η μπουλντόζα που ενεργούσε την ανασκαφή του χώρου του φράγματος, άφησε άθικτα μόνον τα 2/3 του πρωτομινωικού αυτού οικισμού.

Ο δεύτερος Ιερός Ναός που καταβυθίστηκε μέσα στα νερά του φράγματος, αφιερωμένος στον Άγιο Νικόλαο, βρίσκεται εκτός του χωρίου του Σφενδυλίου πιο κοντά στην κοίτη της κοιλάδος του Αποσελέμη, και γύρω από αυτόν βρίσκονται επίσης τάφη.

Αν η καταβύθιση του Ιερού Ναού του Αγίου Θεοδώρου αποτελεί προσβολή του ουρανού και Αυτού που κατοικεί στον ουρανό, η καταβύθιση ενός από τους πιο αρχαίους οικισμούς της γής, μέσα στον οποίο βρέθηκε και κοιμητήριο του 3.500 π.Χ., αποτελεί προσβολή όλων των ανθρώπων που κατοικούν πάνω στη γή. Διότι άλλωστε αυτό το κοιμητήριο είναι το αρχαιότερο που έχει βρεθεί πάνω στη γή. Η σημασία του για την

Κρήτη είναι ανεκτίμητη, εφόσον μαρτυρεί την αδιάσπαστη ιστορική οικιστική συνέχεια του τόπου αυτού εδώ και 5.500 έτη. Όπως ήδη είπαμε, αυτός ο οικισμός διασώθηκε μόνον κατά τὰ δύο τρίτα, διότι τὸ ἕνα τρίτον ανεσκάφη ἀπὸ τὴν μπολντόζα, πρὶν συνειδητοποιήσουν οἱ υπεύθυνοι τοῦ ἔργου ὅτι ἡ συντριβὴ τοῦ ἀρχαίου οικισμοῦ ἔπρεπε νὰ σταματήσει⁴.

Καί βέβαια ὁ ἀρχαιότατος αὐτός οικισμός, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται τώρα κάτω ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ φράγματος καὶ ἐντοπίζεται στὸ χαμηλότερό του σημεῖο, δὲν ἀποτελεῖ τὸν μόνον μινωικὸ οικισμό που βρίσκεται μέσα στὰ νερά τοῦ φράγματος. Ἀποτελεῖ τὸν πρῶτο ἀπὸ μιὰ σειρά οκτῶ συνολικῶν ἀρχαίων μινωικῶν οικισμῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἄλλοι εἶναι πρωτομινωικοὶ καὶ ἄλλοι υστερομινωικοὶ. Οἱ πρωτομινωικοὶ εἶναι αὐτοὶ που ὑπάρχουν πρὶν καὶ ἀπὸ τὸ ἀνάκτορο τῆς Κνωσοῦ.

Τὸ γεγονός ὅτι οἱ οικισμοὶ αὐτοὶ βρίσκονται ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο, ἐκατέρωθεν τοῦ Ἀποσελέμη, μέσα στὴν κοιλάδα αὐτὴ που κατοικήθηκε ἀπὸ τὶς ἀπαρχές τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας, συνιστᾷ ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα μνημεῖα τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Ἄραγε, τί εἶναι αὐτὸ που πρέπει νὰ μας συγκινεῖ περισσότερο; Ἐνα ἀνάκτορο ἢ μία πολιτεία διαδοχικῶν σὺν χρόνον οικισμῶν, στοὺς ὁποῖους ζοῦσε ὁ ἀπλὸς λαός. Πολλοὶ θὰ ἔλεγαν ὅτι τὸ δεύτερο τοὺς συγκινεῖ περισσότερο. Πόσο λοιπὸν θὰ ἦταν θαυμάσιο καὶ ἐκπληκτικὸ νὰ μὴν μποῦν αὐτοὶ οἱ οικισμοὶ κάτω ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ φράγματος, ἀλλὰ νὰ διαμορφωθοῦν κατάλληλα, ὥστε ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ξένοι τουρίστες νὰ ἔρχονται νὰ τοὺς βλέπουν, γιὰ νὰ γνωρίσουν τὶς πατρογονικὰς ἐστίες οἱ ἄνθρωποι, μήπως καὶ ἔτσι θυμηθοῦν ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ ἀνθρωπιά καὶ μισήσουν τὸν μαμωνά, που ὅλα τὰ καταστρέφει!

Θὰ μπορούσε αὐτὸς ὁ χώρος νὰ διαμορφωθεῖ σὲ πνευματικὸ προσκύνημα στὶς ρίζες τῆς ἀνθρωπότητας, γιὰ νὰ τὸν ἐπισκέπτονται καὶ νὰ τὸν βλέπουν τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξία τῆς ζωῆς που σήμερα τόσο βάνουσα καταστρέφεται. Θὰ μπορούσαν νὰ βλέπουν οἱ ἐπισκέπτες αὐτοῦ τοῦ χώρου τὴ διάταξη τῶν οικιῶν μέσα στὶς ὁποῖες ζοῦσαν οἱ πρόγονοί μας, τὴ διάταξη τῶν δωματίων κάθε οικίας, τοὺς λειτουργικοὺς τῆς χώρου, τὰ πιθάρια ὅπου φύλαγαν τοὺς καρπούς τῶν γεωργικῶν τοὺς κόπων, τοὺς καρπούς τῶν ελαιόδένδρων που φυλάχτηκαν μέσα στα πιθάρια αὐτὰ, καὶ οἱ ὁποῖοι εἶχαν μαζευτεῖ ἀπὸ τὰ αἰωνόβια ελαιόδενδρα πρὶν ἀπὸ 3000 ἢ 4000 ἔτη.

Ἐνα τέτοιο ελαιόδενδρο, μάρτυρας ἱστορίας αἰῶνων, με τοὺς καρπούς τοῦ ὁποῖου ἐτρέφοντο καὶ ζοῦσαν αἰῶνες τώρα οἱ πρόγονοί μας, εἶναι καὶ τὸ ἴδιο ἕνα μνημεῖο τῆς φύσεως, θαυμαστὸ καὶ νὰ τὸ βλέπεις. Δὲν θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ μείνουν ζωντανὰ στὴ θέση τοὺς τὰ φυσικὰ αὐτὰ αἰωνόβια μνημεῖα, καὶ ἐπίσης ἀβύθιστα καὶ ὄχι κάτω ἀπὸ τὴν λήθη, ἀν ὄχι καὶ τὴν πιθανὴ καταστροφή τοὺς, ὅπως εἶναι κάτω ἀπὸ τὰ νερά, τὰ αἰώνια ἱστορικὰ ἐλληνικὰ μνημεῖα;

Ἄν ὑπάρχουμε σήμερα, ὑπάρχουμε διότι υπήρξαν πρὶν ἀπὸ μᾶς αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι μᾶς γέννησαν. Καὶ αὐτοὶ ἔζησαν γενεὰ πρὸς γενεὰ, ὥστε νὰ φθάσει ἡ ἐποχὴ πού ἔφεραν καὶ ἐμᾶς οἱ γονεῖς μας στὴν ὕπαρξη, πίνοντας ἀπὸ τὸν Ἀποσελέμη ποταμὸ ἀμόλυντο τὸ νερὸ, καὶ καλλιεργώντας τὰ ελαιόδενδρα καὶ τὰ σπυροφόρα δένδρα με νερὸ χωρὶς λιπάσματα καὶ φυτοφάρμακα καὶ γενικὰ φθοροποιές γιὰ τὴν υγεία τῶν ἀνθρώπων ουσίες.

Αὐτὸς ὁ ἱερός χώρος ἔχει σήμερα μεταβληθεῖ σὲ υδάτινο νεκροταφεῖο τοῦ Σφενδυλίου, με τὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου στὴν κορυφὴ του νὰ εἶναι μέσα στα ὕδατα τοῦ φράγματος κατὰ τὸ ἥμισυ. Ἡ κατασκευὴ μέσα στο βουνὸ τῆς ἐπιμήκουσ ἰσθμῶν πολλῶν χιλιομέτρων, θὰ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμά της τὴν πλήρη ἐξαφάνιση τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Θεοδώρου κάτω ἀπὸ τὰ βρώμικα αὐτὰ νερά.

Ὁ ἱερός Ναὸς Ἁγίου Σφενδυλίου καὶ τὸ χωριὸ που βυθίστηκε μαζί του εἶναι ἕνα σύμβολο, που εἰκονίζει τί συνέβη στὴν Ἑλλάδα: Ἡ κοιλάδα τοῦ Ἀποσελέμη, ἕνας ἀρχαιότατος τόπος ἐκτάκτου φυσικοῦ κάλλους, ονειρικήσ ομορφιάς, ἐξαιρετικήσ φυσικήσ ευωδίας, κατάφυτος ἀπὸ 70.000 ελαιόδενδρα καὶ 80.000

---

⁴Ὅπως σταμάτησε τότε, ἔστω καὶ ἀργά, τὸ ἔργο τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀρχαίου οικισμοῦ τοῦ 3.500 πρὸ Χριστοῦ, μήπως πρέπει καὶ τώρα νὰ συνειδητοποιήσουν οἱ υπεύθυνοι ὅτι πρέπει νὰ σταματήσει τὸ ἔργο τοῦ φράγματος τοῦ Ἀποσελέμη, που μέχρι τώρα προχωρεῖ σαν μιὰ μπουλντόζα που δὲν σέβεται τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε ἀκόμη μεγαλύτερες καταστροφές;

οπωροφόρα δένδρα, παραδόθηκε στην καταστροφή βάσει νόμου του κράτους, για να δημιουργηθεί ένα φράγμα όπου θα συλλέγεται νερό δυνητικά επικίνδυνο για την υδροδότηση τριών μεγάλων πόλεων της ανατολικής Κρήτης. Αυτό το φράγμα ήδη αποτελεί εστία δυνητικής μόλυνσεως των γύρω περιοχών αν αναπτυχθούν μέσα στα αφρίζοντα σήμερα, από τη μόλυνση νερά του, λοιμογόνες επιδημίες, που θα μεταδίδονται από τα κουνούπια που συγκεντρώνονται ήδη εκεί.

Υπό την ιδίαν έννοιαν, η Ελλάδα, τόπος αρχαιότητας, εξαιρέτου κάλλους, που διέθετε πλούσια γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή, μεταβλήθηκε με τις οδηγίες της ΕΟΚ, που το ελληνικό κράτος εφάρμοζε, σε χώρα εξαιρετικά μειωμένης γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Και ενώ τα ελληνικά γεωργικά προϊόντα ήσαν εξαιρετικής ποιότητας, η εφαρμοσθείσα από το Υπουργείο Γεωργίας πολιτική τα κατέστησε ανούσια και προβληματικά. Αυτό ήταν το έργο που εκτελούσαν επί δεκαετίες οι ελληνικές κυβερνήσεις, που εξελέγοντο για να είναι υπηρέτες του ελληνικού λαού, και τον αντιμετώπισαν χειρότερα από υπηρέτη τους.

Όπως υποστηρίζουν αξιόπιστες πηγές, δεν ελήφθη πρόνοια και τα γειτονεύοντα ελαιουργικά εργοστάσια έχουν αδειάσει μέσα στο φράγμα τοξικές ουσίες. Αυτή η καταγγελία πρέπει να ελεγχθεί, διότι είναι ένας πρόσθετος λόγος για τον οποίο η υδροδότηση Ηρακλείου και Αγίου Νικολάου με το νερό του φράγματος, μπορεί να αποδειχθεί επιβλαβής για όσους πιούν από το νερό αυτό.

Ας σημειωθεί ότι το φράγμα έχει γίνει αιτία αλλοιώσεως του κλίματος -που από ωφέλιμο και εύκρατο έχει γίνει υγρό- και εστία μόλυνσεως μέσω τών έντόμων και δὴ τών κουνουπιών που πολλαπλασιάζονται με γρήγορους ρυθμούς και έχουν κατακλύσει τους γειτονικούς οικισμούς, με τις αναμενόμενες συνέπειες αυτού του φαινομένου και για τον τουρισμό όπως και την υγεία των κατοίκων των πέριξ χωριών.

Πρέπει λοιπόν να γίνει διερεύνηση και των εξής:

α) Αν υπάρχει άλλη ανάλογη περίπτωση, φράγματος στο οποίο να συγκεντρώνονται ύδατα που αποστραγγίζουν πεδιάδα, στο υπέδαφος της οποίας έχουν συσσωρευθεί λιπάσματα και φυτοφάρμακα, και του οποίου φράγματος τα ύδατα χρησιμοποιήθηκαν για την ύδρευση και τι επιπτώσεις είχε αυτό στην υγεία ανθρώπων και ζώων.

β) Αν δεν υπάρχει τέτοια ανάλογη περίπτωση στο διεθνή χώρο, αλλά πρόκειται για φαινόμενο μοναδικώς ελληνικό, που εμφανίζεται για πρώτη φορά τώρα, να διερευνηθεί μήπως μπορεί η επιστήμη να προδικάσει ποιές συνέπειες θα έχει η ύδρευση μίας πόλεως με τέτοιας ποιότητας νερό.

γ) Αν υπάρχει στο φράγμα κακοτεχνία σε τέτοιο βαθμό ώστε η περαιτέρω αύξηση των υδάτων των αποταμιευομένων μέσα στον αποταμιευτήρα του φράγματος, να προκαλέσει θραύση του φράγματος, στην περίπτωση μιας σεισμικής δόνησης ικανής να επηρεάσει τη σταθερότητα του υπεδάφους του φράγματος.

δ) Αν υπάρχει η δυνατότητα εγκαίρου ειδοποιήσεως των κατοίκων των οποίων άμεσα απειλείται η ζωή, σε περίπτωση θραύσεως του φράγματος.

ε) Αν η επάνοδος του φράγματος του Αποσελέμη στην μορφή της μελέτης που απέκλειε την συμπερίληψη του χωριού Σφενδύλι μέσα στο φράγμα, εκτός του ότι προλαμβάνει μεγάλους κινδύνους, επιπλέον όμως μπορεί να αξιοποιηθεί για να αποτελέσει το Σφενδύλι ένα επισκέψιμο ιστορικό οικισμό και ανάδειξή του έτσι σε μεγάλης εμβέλειας τουριστικό αξιοθέατο, αφού έχει ήδη απαλλοτριωθεί και εκκενωθεί και μπορεί να τύχει της κρατικής διαχειρίσεως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το έργο του φράγματος του Αποσελέμη δεν θα μπορούσε να προχωρήσει αν δεν στηριζόταν στην αλλοίωση των πραγματικών δεδομένων που αφορούν κάθε λεπτομέρεια του όλου έργου. Ας ακούσουμε την ετυμηγορία του Συμβουλίου της Επικρατείας που απέρριψε ως απαράδεκτη της αίτηση του πολιτιστικού συλλόγου Ποταμιών «Παναγία η Γκουβερνιώτισσα» και ενέκρινε το έργο του φράγματος του Αποσελέμη ισχυριζόμενο ότι «δεν προβάλλεται κάποιος ειδικότερος ισχυρισμός ότι από την εκτέλεση του επίμαχου έργου θίγεται κάποιο πολιτιστικό μνημείο στην ευρύτερη περιοχή».

α) Δεν είναι πολιτιστικό μνημείο το ιστορικό και παραδοσιακό χωριό του Σφενδυλίου;

β) Δεν είναι πολιτιστικό μνημείο ο Ιερός Ναός του Αγίου Θεοδώρου πέριξ του οποίου υπάρχουν αρχαιότατοι τάφοι που υποδεικνύουν την αρχαιότητα του Ιερού αυτού Ναού;

γ) Δεν είναι πολιτιστικό μνημείο ο Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου πέριξ του οποίου υπάρχουν αρχαιότατοι τάφοι που υποδεικνύουν την αρχαιότητα του Ιερού αυτού Ναού;

δ) Δεν είναι πολιτιστικό μνημείο ο πρωτομινωικός οικισμός εντός το οποίου ανακαλύφθηκε το αρχαιότερο κοιμητήριο του κόσμου (3.500 π.Χ.);

ε) Δεν είναι πολιτιστικά μνημεία οι πρωτομινωικοί οικισμοί;

στ) Δεν είναι πολιτιστικά μνημεία οι υστερομινωικοί οικισμοί;

ζ) Δεν είναι πολιτιστικά μνημεία οι πρωτοχριστιανικοί οικισμοί;

Εφόσον το Συμβούλιο Επικρατείας αναγνωρίζει εμμέσως ως ειδικό λόγο ακυρώσεως «του επίμαχου έργου» το να «θίγεται κάποιο πολιτιστικό μνημείο στην ευρύτερη περιοχή», πού ήταν και γιατί δεν επενέβει, όταν ανακαλύφθηκαν οι οκτώ αρχαίοι οικισμοί και το κοιμητήριο του 3.500 π.Χ.;

Το φράγμα του Αποσελέμη είναι ένα έργο που εκτελέστηκε και έφθασε στη μορφή που έχει φθάσει, στηριζόμενο σε πολλά ψέματα, τα οποία εκ των υστέρων αποκαλύπτονται, αλλά υπό των αρμοδίων εξακολουθούν να αποκρύπτονται, προκειμένου να συνεχίζεται η εφαρμογή ενός έργου που αποδεικνύεται ταφόπετρα για την Κρήτη, για την οικονομία της, για τον τουρισμό της, και πάνω από όλα για την υγεία και ζωή των κατοίκων της.

Ο πολιτικός μηχανικός Εμμανουήλ Σπανάκης, αξιολογώντας τις συνέπειες που θα έχει για το Οροπέδιο του Λασιθίου το φράγμα του Αποσελέμη, θέτει το εξής ερώτημα στο τρέχον τεύχος του Συλλόγου Οροπεδίου Λασιθίου:

«Μήπως ο σχεδιασμός αυτού του έργου, όπως προβλέπεται από την εγκεκριμένη μελέτη, αποσκοπεί στην πλήρη ερήμωση του Οροπεδίου του Λασιθίου;»

Αλλά μήπως πρέπει να γενικεύσουμε το ερώτημα του κ. Σπανάκη διερωτώμενοι:

«Μήπως ο σχεδιασμός αυτού του έργου, όπως προβλέπεται από την εγκεκριμένη μελέτη, αποσκοπεί στην πλήρη ερήμωση της ανατολικής Κρήτης;»

Ο κ. Σπανάκης έχει το θάρρος να διατυπώσει αυτό που αισθάνεται κάθε φρόνιμος Κρητικός και κάθε εντιμος άνθρωπος και Έλληνα, σχολιάζοντας το φράγμα του Αποσελέμη:

«Είναι απορίας άξιο και διερωτάται ο κάθε φρόνιμος πολίτης αυτής της χώρας από ποιούς σχεδιάζονται αυτά τα έργα. Ασφαλώς η τεχνητή λίμνη-ταμιευτήρας στη Λαγγάδα, που τόσο έχει ζημιώσει, και πού είσαι ακόμη, την εθνική οικονομία και το περιβάλλον, προσφέρει θέαμα για φωτογράφιση... Ακόμη και το παραδοσιακό χωριό Σφενδύλι, που για φέτος τουλάχιστον βυθίστηκε στα νερά, αποτελεί σπουδαία «πηγή» φωτογράφισης, αλλά και θλίψης για όσους κάτι καταλαβαίνουν».

Το φράγμα του Αποσελέμη από την αρχή ξεκίνησε με πολύ κακούς οιωνούς, όταν βρέθηκε στην περιφραγή του φράγματος ένας άνθρωπος απανθρακωμένος.

Η τελετή λήξεως του φράγματος του Αποσελέμη είναι η θλιβερή εικόνα ενός χωριού πνιγμένου μέσα στα νερά, με την εκκλησία του να είναι βυθισμένη μέχρι το μέσον μέσα στο απαίσιο αυτόν υδάτινο όγκο, που αλίμονο αν φθάσει ποτέ να υδρεύσει πόλεις της ανατολικής Κρήτης.

Μήπως το έργο αυτό, που ξεκίνησε με την απανθράκωση ενός ανθρώπου, που βύθισε στα νερά του το αρχαιότερο κοιμητήριο της ανθρωπότητας που βρέθηκε μέχρι σήμερα και μια ολόκληρη ελληνική πολιτεία οκτώ οικισμών πρωτομινωικών, υστερομινωικών και πρωτοχριστιανικών, και έφθασε στο απόγειο της δόξας του πνίγοντας ένα παραδοσιακό χωριό και την εκκλησία του, θα ολοκληρώσει την απαίσια και μακάβρια πορεία του με το να οδηγήσει στο διακαρκίνου θάνατο εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους;

Όταν οι Τούρκοι αιχμαλώτισαν τους χιλιάδες Έλληνες που είχαν καταφύγει στο σπήλαιον της Μιλάτου, αφού τούς οδήγησαν στην Νεάπολη του Λασιθίου, τους ξεχώρισαν: Ένα μέρος από τους Χριστιανούς αυτούς υπέστη τον δια αποκεφαλισμού θάνατο. Έπειτα οι Τούρκοι στίβαξαν στο μέσον τα κεφάλια των αποκεφαλισθέντων. Και τότε τους υπολοίπους Χριστιανούς, που τους άφησαν ζωντανούς για να τους πουλήσουν στα σκλαβοπάζαρα ως δούλους, τους ανάγκασαν να χορεύουν γύρω από τα κεφάλια των αποκεφαλισθέντων.

Ας διερωτηθούμε μήπως αυτό το έγκλημα σε βάρος των Ελλήνων αιχμαλώτων του σπηλαιίου της Μιλάτου επαναλαμβάνεται και σήμερα σε βάρος της Ελλάδος, που αναγκάζεται από τους ευρωπαίους του capital control να ψηφίζει τους πολιτικούς που έχουν υπογράψει το επίγειο μαρτύριο του ελληνικού λαού:

Μέσα στην τεχνητή λίμνη του φράγματος, βυθισμένο μέσα στα νερά το χωριό του Σφενδυλίου, και στο μέσον του ο Ιερός Ναός του Αγίου Θεοδώρου, σαν μάρτυρας αποκεφαλισμένος. Γύρω γύρω ο χορός ενός λαού που αναγκάζεται από τους ηγέτες του να υποκρίνεται ότι πανηγυρίζει για τον αποκεφαλισμό των ιερών και οσίων του και για την προσεχή αιχμαλωσία του, σαν συνέπεια των πολιτικών και όχι μόνο αμαρτιών του.

Οι αιχμάλωτοι από το σπήλαιο της Μιλάτου, αναγκάζονταν εξωτερικά να χορεύουν, ενώ εσωτερικά έκλαιγαν, βλέποντας τους ανθρώπους τους σφαγμένους και περιμένοντας για τους εαυτούς τους ό,τι κακό τους είχαν ετοιμάσει οι κατακτητές. Η σημερινή Ελλάδα είναι ελεύθερη; Οι σημερινοί Έλληνες κάτοικοι του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου, θα υποδεχθούν εξωτερικά με πανηγυρισμούς την υδροδότηση των πόλεων τους με το νερό του φράγματος του Αποσελέμη ποταμού, σύμφωνα με όσα λένε τα ΜΜΕ, και συγχρόνως μέσα τους θα κλαίνε για την τύχη που τους περιμένει, αναγκασμένοι να πιούν από το νερό αυτό;

Γύρω από το βυθισμένο με δι-υπουργική απόφαση χωριό του Σφενδυλίου και με αποκεφαλισμένο τον Ιερό Ναό του Αγίου Θεοδώρου, ο χορός ενός λαού, που ενώ βλέπει σε όλη την πορεία του φράγματος του Αποσελέμη τα σημάδια του θανάτου, θέλει να ζει με την ψευδαίσθηση ότι η ύδρευση πόλεων της Ανατολικής Κρήτης με το νερό αυτού του φράγματος θα είναι για το καλό του και όχι για την καταστροφή του.

Γύρω από τις κάλπες που στήθηκαν μέσα σε μια Ελλάδα βυθισμένη στα χρέη μέσω των υπουργικών αποφάσεων και με τις ιερές παραδόσεις μας αποκεφαλισμένες, οι Έλληνες που γεύονται τις συνέπειες του έργου της ελληνικής βουλής των τελευταίων δεκαετιών, έχουν τη ψευδαίσθηση ότι αυτοί που έκαναν αυτό το έργο ως μέλη του ελληνικού κοινοβουλίου και οι οποίοι σήμερα του ζητούν ξανά να τους ψηφίσει, θα εργασθούν για τη σωτηρία του ελληνικού λαού από την επερχόμενη καταστροφή;

Το έργο του φράγματος του Αποσελέμη, ένα έργο που ξεκίνησε με μια τεράστια και ασύλληπτη οικολογική και πολιτιστική καταστροφή, αν κάτι δεν αλλάξει, θα συνεχιστεί, πέρα από την καταστροφή του φυσικού και αψύχου περιβάλλοντος, πέραν από την καταστροφή 80.000 ελαιοδένδρων και 70.000 ελαιοδένδρων, και με την καταστροφή της φυσικής ζωής όσων ως άβουλα και άλογα ζώα προσμένουν πανηγυρίζοντας την ώρα που θα πιούν το κώνειο που τους ετοίμασαν οι εχθροί τους και τους έπεισαν να το πιούν οι πολιτικοί τους.

Η πορεία της Ελλάδος μετά τις εκλογές της 20ης Σεπτεμβρίου, αν κάτι δεν αλλάξει στους ψηφίζοντες Έλληνες, θα συνεχιστεί ως πορεία θανάτου και καταστροφής, που τα ΜΜΕ θα εμφανίζουν ως ανάπτυξη και πρόοδο. Καθώς ένα μέρος από τους Έλληνες δεν θα προσέλθει στις κάλπες, ενώ οι υπόλοιποι θα ψηφίσουν, χορεύοντας όμως γύρω από τις κάλπες όπως προτρέπουν τα ΜΜΕ, δηλαδή αποδεχόμενοι τους πολιτικούς που υπέγραψαν τόσο την ορατή όσο και την επερχόμενη καταστροφή μας, η καταστρεπτική πορεία που διέγραψε η Ελλάδα από την μεταπολίτευση μέχρι σήμερα, μάλλον θα ολοκληρωθεί με γενική καταστροφή.

Όπως οι Τούρκοι κατακτητές ανάγκαζαν τους Έλληνες αιχμαλώτους να χορεύουν γύρω από τους νεκρούς τους, έτσι και σήμερα τα ΜΜΕ αναγκάζουν τους Έλληνες να χορεύουν γύρω από τις κάλπες ψηφίζοντας τα κόμματα που υπέγραψαν τα διαδοχικά Μνημόνια, τα κόμματα που αποφάσιζαν και εφαρμόζαν τις δι-υπουργικές αποφάσεις κατασκευής του φράγματος του Αποσελέμη.